

# A rose is a rose .....een rups is een rups?

## Nachtvinders en rozen\*

---

Halfgevolle en enkele rozen zijn een goede voedselbron voor bijen, maar niet voor vlinders, omdat ze alleen pollen en geen nectar produceren. Toch kunnen rozen nuttig zijn voor sommige nachtvinders; het zijn namelijk waardplanten van enkele uilen en spanners. Bijvoorbeeld de zeldzame rozenspanner of leden van de bladrollers, zoals de alpenbladroller. Hun rupsen eten graag van de (bloem)blaadjes en verstoppen zich in opgerold blad.

Maar kijk uit, want niet alle rupsen die rozenblaadjes oprollen zijn nachtvinderrupsen. Je kunt ook te maken hebben met de larven van een rozenbladwesp. Het verschil is makkelijk te zien als je de rups van dichterbij bekijkt. Vlinderrupsen hebben altijd drie paar (smalle) voorpoten (die later de vlinderpoten worden), 2, 3 of 4 paar (stompe) buikpoten en 1 paar naschuivers (dat zijn de 2 pootjes aan het einde van de rups). Larven van andere insecten hebben veel meer poten, aan ieder segment van het rupsenlijf zit dan een paar poten. Bij de vlinderrups zitten tussen de voorpoten en de buikpoten segmenten zonder poten. Hetzelfde is het geval tussen de buikpoten en de naschuivers, ook daar vind je enkele 'losse' segmenten. Bij de larven van andere insecten is er meestal ook geen verschil tussen de poten, ze zien er allemaal hetzelfde uit.



*Een nachtvinderrups; Linksboven (op de tekening linksonder) zie je de 2 naschuivers, dan 2 segmenten zonder poten, vervolgens 4 paar stompe buikpoten, weer twee 'losse' segmenten en dan zie je donkere spitse pootjes, de drie paar voorpoten.*

Helaas is het niet zo dat de rupsen of de nachtvinders zich goed laten zien. Zo verbergt de kleine voorjaarsuil (*Orthosia cruda*) zich overdag tussen samengesponnen blad of in een klein komvormig roosje (zie foto Rosa Marie Liesa). De meeste kans op deze vlinderrups heeft u als u een tuin heeft in de buurt van bos, met bomen in de buurt als eik, wilg, berk, hazelaar of meidoorn. En die beschrijving klopt; onze kleine voortuin met de roos Marie Liesa ligt in een straat met berken en hazelaars en in twee richtingen is op minder dan een kilometer een bos te vinden.

Ook al is het jammer dat de nachtvinders en hun rupsen zich niet gauw laten zien, heel erg is dat niet omdat de rozen zelf al zoveel moois te bieden hebben. En door de rozen te combineren met vlinderlokkende planten komen er wellicht nog enkele dagvlinders voorbij fladderen. Uw tuin kan zo een oase worden voor u en voor de dag- en nachtvinders. Natuurlijk zijn er ook andere dieren die ervan profiteren. Sommige rozen worden bezocht door kleine vogels die de luizen eraf snoepen en soms een rupsje meepikken. Ook bijen en hommels zijn blij met halfgevolle of enkelvoudige bloemen.



*De groene variant van de kleine voorjaarsuil op*

*Rosa 'Marie Liesa'; Ware grootte bloem is ong. 2,5cm*

Bossige klim- of heesterrozen zijn bij uitstek geschikt voor nachtvinders, omdat ze enige hoogte bereiken. Ooit heb ik in een Engels tuincentrum de roos 'Rhapsody in Blue' gekocht met een nachtvinderrups erop. De potten stonden hier op verhoogde tafels. Helaas of gelukkig is deze rups in Engeland achtergebleven. Uiteindelijk bereikt deze roos zelf ook een hoogte van zeker 120cm. Mooi met lichtroze Phlox 'Bright Eyes, lilaroze Scabiosa, paarsroze Salvia 'Amethyst' en de fel rozerode Aster novae-angliae 'Alma Pötschke' om het geheel wat pit te geven. Ook heel mooi met oranje bloemen.



*Rosa 'Rhapsody in Blue'*

Rosa Immensee zou ook een goede roos voor nachtvinders zijn. Deze bodembedekkende roos met enkelvoudige bloemen maakt nogal lange stekelige takken van gauw 1m. In een kleine tuin is deze roos daarom beter geschikt als lage klimroos achterin een border. De bloemen zijn lichtroze en verbloeien naar wit. Mooi met witte en blauwpaarse vaste planten, zoals de blauwe Geranium 'Rozanne', die een wit hartje heeft. Erbij de witte schijnvaleriaan; Centranthus ruber albus, waar nachtvinders ook gek op zijn. Natuurlijk mogen de 's nachts geurende Hesperis matronalis en Phlox 'David' niet ontbreken.

Hogere klimrozen gecombineerd met kamperfoelie zijn ook goede nachtvinderlokkers. Bijvoorbeeld de zachtgele, wit verbloeiende, Rosa 'Goldfinch' met Lonicera perclymenum 'Belgica'. Deze, vrijwel doornloze, roos behoudt het best haar kleur op een plekje met alleen ochtendzon. Aan de voet kan dan Verbena bonariensis en het siergras Molinia geplant worden. Onder de naam 'Goldfinch' wordt ook wel een miniatuurroosje aangeboden van 60cm hoog. Dat is dus geen klimroos. Een alternatief voor Rosa 'Goldfinch' is een dochter van haar; Rosa 'Ghislaine de Feligonde'. Zij blijft lager en bloeit meer zalmkleurig.



*Kamperfoelie Lonicera perelymenum 'Belgica'*

Rosa Marie Liesa (of Maria Liesa of Maria Lisa) is een lage wichuranambler met heel veel kleine roosjes in mooie volle trossen. De kleur is fel rozerood met een wit hartje. De roos bloeit eenmalig laat in juni en bijen zijn er gek op. Gelukkig voor ons heeft Marie Liesa haast geen stekels. Omdat deze roos ook laag veel bloemen heeft is ze mooi te combineren met halfhoge vaste planten. Donkerrode kleuren passen goed bij het felle roze, bijvoorbeeld de bordeauxrode beemdkroon Knautia macedonica waar echter zelden een vlinder op af komt, of de eenjarige Scabiosa atropurpurea (duifkruid). Een zachtroze flox en de lilaroze aster Barr's Pink completeren het geheel. Zowel Rosa 'Marie Liesa' als Rosa 'Goldfinch' bloeien ook nog op armere zandgrond, hoewel mest en compost altijd gewaardeerd worden.

Als u rozen combineert met floxen heeft u meer kans op meeldauw, omdat beide planten daar gevoelig voor zijn. Om meeldauw te voorkomen is het van belang dat de planten genoeg verse lucht krijgen en dus op een open plek staan. Ook voldoende vocht is essentieel.

Rozen moeten gesnoeid worden. Hoe dat moet kunt u vinden in diverse boeken, tijdschriften of op internet. Maar die snoeiwijzen gelden vooral voor tuinen op rijke kleigrond. Als u op armere zandgrond tuiniert kunt u zich veelal beperken tot het knippen van uitgebloeide bloemen of de lelijk geworden bottels. Weinig snoeien leidt op arme grond juist tot meer bloemen. Als de roos te groot wordt kunt u natuurlijk wel snoeien volgens de traditionele methode.



Rosa 'Marie Liesa'

Als u een roos gaat uitzoeken, is het een idee om te kijken naar de stekels die eraan zitten. Bij rozen is 'stekel' de echte naam van wat we vaak 'doorn' noemen. Eigenlijk zou de hoofdrolspeelster van het bekende sprookje dus stekelroosje moeten heten...

De stekels vormen wellicht een barrière voor de rupsen op hun weg naar beneden, als ze in de aarde willen gaan verpoppen. Een roos met enkele grote stekels, waar de rups tussendoor kan kruipen, lijkt beter dan een roos vol met kleine stekeltjes. Rugosa- en Pimpinellifoliahybriden zouden wat dat betreft een probleem kunnen vormen.

Maar misschien hebben rupsen wel een hele slimme manier bedacht om over stekels heen te klimmen...

**Rosa 'Immensee'** (lage witte klimroos, h150-200, doorbloeiend)

- Geranium 'Rozanne' (Ooievaarsbek, blauwe bloem met wit hart, h50, bl 7-10)  $\phi\Delta\text{F}$
- Centranthus ruber albus (valeriaan, witte bloemscherm, h60, bl 6-8)  $\phi\Delta\text{F}$
- Hesperis matronalis (Damastbloem, lila bloem, h70, bl 5-6)  $\phi\phi\Delta\text{F}$
- Phlox 'David' (Flox, witte bloem, h100, bl 7-9)  $\phi\Delta\text{F}$

**Rosa 'Marie Liesa'** (lage dieproze klimroos met wit hart, h200-250, eenmalig bloeiend, kleine botteltjes)

- Phlox 'Rosa Pastell' (flox, roze bloem met wit oog, h90, bl 6-7)  $\phi\Delta\text{F}$
- Scabiosa atropurpurea (Duifkruid, bordeauxrode bloem, h65, bl 7-10)  $\phi\Delta\text{F}$
- Aster novae-angliae 'Barr's Pink' (lila roze aster, h130, bl 8-10)  $\phi\Delta\text{F}$

**Rosa 'Goldfinch'** (klimroos, zachtgeel tot wit verbloeiende halfgevulde geurende bloemen, h350, oranje botteltjes)

- Lonicera periclymenum 'Belgica' (kamperfoelie, rozerood met geel, h600, bl 6-7,9)  $\Delta\text{F}$
- Molinia caerulea 'Heidebraut' (Pijpestrootje, h120, bl 8-10)  $\phi\Delta$
- Verbena bonariensis (Paarse bloemschermjes op lange stelen, h140, bl 7-9)  $\phi\Delta\text{F}$

**Rosa 'Rhapsody in Blue'** (blauwpaarse trosroos, verbloeit grijs, h100-120, doorbloeiend)

- Aster novae-angliae 'Alma Pötschke' (Herfstaster, fel rozerode bloem, h100, bl 8-10)  $\phi\Delta\text{F}$
- Nepeta x faasseni 'Walker's Low' (kattenkruid, lila bloem, h65, bl 6-9)  $\phi\Delta\text{F}$
- Phlox 'Bright Eyes' (Flox, lichtroze met karmijn oog, h80, bl 7-8)  $\phi\Delta\text{F}$
- Salvia nemerosa 'Amethyst' (Salie, paarsroze bloeiaar, h70-80, bl 6-8)  $\phi\Delta\text{F}$
- Scabiosa columbaria 'Pink Mist' (Duifkruid, roze bloem, h35, bl 7-9)  $\phi\Delta\text{F}$

*Symbolen :*

$\phi$  = waardplant dagvlinder

$\phi$  = nectarplant dagvlinder

$\text{F}$  = nectarplant zweefvliegen/bijen/etc. = potentiële prooien voor libellen

h80 = plant is 80 cm hoog

$\Delta$  = waardplant nachtvlinder

$\Delta$  = nectarplant nachtvlinder

bl 7-9 = plant bloeit van maand 7 tot in maand 9 (juli tot in september)

Geraadpleegde literatuur;

- **Bellmann, Heiko.** Vlinders, rupsen en waardplanten. Tirion 2007.
- **Crafer, Tim.** Foodplant list for the Caterpillars of Britain's Butterflies and Larger Moths. Atropos 2005
- **Herwig, Modeste.** Kleur. Groenboekery 2003.
- **Miller-Klein, Jan.** Gardening for Butterflies, Bees and other beneficial insects. Saith Ffynnon Books 2010
- **Pauwels, Ivo.** Een tuin van 1001 rozen. Lannoo 2007
- **Waring, P. en Townsend, M.,** Nachtvinders: veldgids Nederland en België. Tirion 2006/2007

W. Huisman

[www.robinia-tuin.nl](http://www.robinia-tuin.nl)